

ПРАВА И ОБАВЕЗЕ УСТАНОВА У ВЕЗИ СА ВОЂЕЊЕМ ЕВИДЕНЦИЈА У СМISЛУ ЗАКОНА О ОСНОВАМА СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА И ЗАКОНА О ЗАШТИТИ ПОДАТАКА О ЛИЧНОСТИ

У складу са одредбама члана 174. Закона о основама система образовања и васпитања¹ (даље: ЗОСОВ), установе су дужне да воде евиденције о деци, ученицима и одраслима обухваћеним формалним образовањем, о родитељима, односно другим законским заступницима и о запосленима (даље: евиденције). **Предметне евиденције представљају скуп података о личности²** који се обрађују у складу са одредбама ЗОСОВ и одредбама новог Закона о заштити података о личности³ (даље: ЗЗПЛ). Установа је дужна да сваку од евиденција **води на српском језику и ћириличном писму, на прописаном обрасцу или електронски** у оквиру јединственог информационог система просвете (даље: ЈИСП), који систем још увек није успостављен у потпуности али чији се почетак рада очекује у првој половини 2020. године.

У оквиру ЈИСП-а Министарство просвете, науке и технолошког развоја (даље: Министарство) ће такође водити и **регистар установа, деце, ученика и одраслих, као и запослених у установама** (даље: регистри). Установе ће бити дужне да у предметне регистре уносе и ажурирају податке из евиденција уколико предметне евиденције не буду водиле електронски у оквиру ЈИСП-а. **Подаци у евиденцијама се ажурирају на дан настанка сваке промене**, а најкасније у року од 15 дана од дана промене, док се **промена података уноси у регистре ЈИСП-а на дан настанка промене**, а најкасније у року од 30 дана од дана промене.

За потребе вођења регистара у оквиру ЈИСП-а и заштите података о личности носиоца, за свако физичко лице формира се **јединствени образовни број** (даље: ЈОБ) који прати његовог носиоца кроз све нивое формалног образовања и васпитања и представља кључ за повезивање свих података о детету, ученику и одраслом у ЈИСП-у. ЈОБ представља индивидуалну и непоновљиву ознаку која се састоји од 16 карактера и која се **додељује детету, ученику и одраслом у аутоматизованом поступку преко ЈИСП-а, на захтев установе**, при првом упису у установу. **Уз захтев за доделу ЈОБ-а установа у ЈИСП уноси личне податке** о идентитету детета, ученика и одраслог који представљају податке о личности у смислу ЗЗПЛ.

У складу са одредбама ЗОСОВ **установа је руковалац⁴ података о личности и одговорна је за њихово прикупљање, употребу, ажурирање и чување** у складу са одредбама ЗОСОВ и ЗЗПЛ.

¹ Закон о основама система образовања и васпитања ("Сл. гласник РС" бр. 88/2017, 27/2018 - др. закони и 10/2019);

² Податак о личности је сваки податак који се односи на физичко лице чији је идентитет одређен или одредив, непосредно или посредно, посебно на основу ознаке идентитета, као што је име и идентификациони број, података о локацији, идентификатора у електронским економског, културног и друштвеног идентитета комуникационим мрежама или једног, односно више обележја његовог физичког, физиолошког, генетског, менталног, економског, културног и друштвеног идентитета;

³ Закон о заштити података о личности ("Сл. гласник РС" бр. 87/2018);

⁴ Руковалац је орган власти који самостално или заједно са другима одређује сврху и начин обраде;

Сви подаци о личности које установа прикупља у циљу формирања и вођења законских евиденција и уписа тих података у регистре ЈИСП-а **морају се обрађивати**⁵ **искључиво у складу са одредбама ЗЗПЛ**, као закона који посебно уређује право на заштиту физичких лица у вези са обрадом података о личности и слободни проток таквих података, начела обраде, права лица на које се подаци односе, обавезе руковалаца и обрађивача података о личности, кодекс поступања, пренос података о личности у друге државе и међународне организације, надзор над спровођењем овог закона, правна средства, одговорност и казне у случају повреде права физичких лица у вези са обрадом података о личности, као и посебни случајеви обраде.

Ради формирања евиденција и уписа података из евиденција у регистре ЈИСП -а, **установа обрађује податке о личности на основу законског овлашћења** из члана 12. став 1 тачка 3) ЗЗПЛ, а у циљу поштовања правних обавеза установе у складу са одредбама ЗОСОВ, **те стога пристанак лица на које се подаци односе није потребан за обраду ових података**. Чињеница да се обрада података о личности не врши на основу пристанка лица, већ на основу законских овлашћења, не лишава лица на које се подаци односе било којих права гарантованих ЗЗПЛ, нити установу ослобађа обавеза које има као руковалац овим подацима.

У наставку текста скрећемо пажњу на права лица на које се подаци о личности односе, као и обавезе установа као руковалаца подацима о личности.

1. ПРАВА ЛИЦА НА КОЈЕ СЕ ПОДАЦИ О ЛИЧНОСТИ ОДНОСЕ У СКЛАДУ СА ОДРЕДБАМА ЗЗПЛ

Право на транспарентне информације

Установа као руковалац је **дужна да предузме мере да би лицу на које се подаци односе пружила све информације** у вези са обрадом података о личности, односно информације у вези са остваривањем права лица на које се подаци односе, на сажет, транспарентан, разумљив и лако доступан начин, коришћењем јасних и једноставних речи, а посебно ако се ради о информацији која је намењена малолетном лицу. Те информације пружају се **у писменом или другом облику, укључујући и електронски облик**, ако је то погодно. Ако лице на које се подаци односе то захтева, **информације се могу пружити усмено, под условом да је идентитет лица несумњиво утврђен**.

Установа је дужна, да сваком лицу на које се подаци односе пружи следеће информације:

- о свом идентитету и својим контакт подацима;
- контакт податке лица за заштиту података о личности;
- сврси намераване обраде и правном основу за обраду;
- примаоцу, односно групи прималаца података о личности, ако они постоје (коме се подаци о личности преносе);

⁵ Обрада података о личности је свака радња или скуп радњи које се врше аутоматизовано или неаутоматизовано са подацима о личности или њиховим скуповима, као што су прикупљање, бележење, разврставање, груписање, односно структурисање, похрањивање, уподобљавање или мењање, откривање, увид, употреба, откривање преносом, односно достављањем, умножавање, ширење или на други начин чињење доступним, упоређивање, ограничавање, брисање или уништавање;

- чињеници да установа евентуално намерава да изнесе податке о личности у другу државу или међународну организацију, о упућивању на одговарајуће мере заштите, као и о начину на који се лице на које се подаци односе може упознати са тим мерама;
- року чувања података о личности или, ако то није могуће, о критеријумима за његово одређивање;
- постојању права да се од руковооца захтева приступ, исправка или брисање његових података о личности, односно постојању права на ограничење обраде, права на приговор;
- праву да се поднесе притужба Поверенику⁶;
- о томе да ли је давање података о личности законска или уговорна обавеза или је давање података неопходан услов за закључење уговора, као и о томе да ли лице на које се подаци односе има обавезу да да податке о својој личности и о могућим последицама ако се подаци не дају.

Право на приступ подацима

Лице на које се подаци односе има право да од установе као руковооца **захтева информацију о томе да ли обрађује његове податке о личности као и приступ тим подацима. Установа је дужна** да лицу на које се подаци односе на његов захтев **достави копију података које обрађује**. Руковалац може да захтева накнаду нужних трошкова за израду додатних копија које захтева лице на које се подаци односе. Ако се захтев за копију доставља електронским путем, информације се достављају у уобичајено коришћеном електронском облику, осим ако је лице на које се подаци односе захтевало другачије достављање.

Право на исправку и допуну

Лице на које се подаци односе има **право** да се његови **нетачни подаци о личности без непотребног одлагања исправе**. У зависности од сврхе обраде, лице на које се подаци односе има право да своје **непотпуне податке о личности допуни**.

Право на брисање података о личности

Лице на које се подаци односе има право да се његови подаци о личности избришу од стране руковооца у случају да подаци више нису неопходни за остваривање сврхе због које су прикупљени.

Право на ограничење обраде

Лице на које се подаци односе има **право да се обрада његових података о личности ограничи од стране руковооца** ако је испуњен један од следећих случајева:

- лице на које се подаци односе оспорава тачност података о личности, у року који омогућава руковооцу проверу тачности података о личности;
- обрада је незаконита, а лице на које се подаци односе се противи брисању података о личности и уместо брисања захтева ограничење употребе података;

⁶ Повереник за информације од јавног значаја и заштиту података о личности

- установи више нису потребни подаци о личности за остваривање сврхе обраде, али их је лице на које се подаци односе затражило у циљу подношења, остваривања или одбране правног захтева;
- лице на које се подаци односе је поднело приговор на обраду података, а у току је процењивање да ли правни основ за обраду од стране руковооца претеже над интересима тог лица.

Ако је обрада ограничена, руковалац је дужан да **информише лице на које се подаци односе о престанку ограничења**, пре него што ограничење престане да важи.

Право на приговор

Уколико сматра да је то **оправдано у односу на посебну ситуацију** у којој се налази, лице на које се подаци односе има право да у сваком тренутку **поднесе установи као руковооцу приговор на обраду његових података о личности**. Установа је дужна да **прекине са обрадом података** о лицу које је поднело приговор, **осим ако је предочио да постоје законски разлози за обраду који претежу над интересима, правима или слободама лица** на који се подаци односе или су у вези са подношењем, остваривањем или одбраном правног захтева.

Право на притужбу Поверенику

Лице на које се подаци односе има право да поднесе притужбу Поверенику ако сматра да је **обрада података о његовој личности извршена супротно одредбама ЗЗПЛ**. Подношење притужбе Поверенику не утиче на право овог лица да покрене друге поступке управне или судске заштите.

Право на судску заштиту

Лице на које се подаци односе има право на судску заштиту ако сматра да му је, супротно овом закону, од стране руковооца радњом обраде његових података о личности повређено право прописано овим законом. Подношење тужбе суду не утиче на право овог лица да покрене друге поступке управне или судске заштите.

Право на накнаду штете

Лице које је претрпело материјалну или нематеријалну штету због повреде одредаба ЗЗПЛ има **право на новчану накнаду ове штете од установе као руковооца**. Руковалац се **ослобађа од одговорности** за штету ако докаже да ни на који начин није одговоран за настанак штете.

2. ОБАВЕЗЕ УСТАНОВЕ КАО РУКОВООЦА ПОДАЦИМА О ЛИЧНОСТИ

Опште обавезе

Установа је дужна да **предузме одговарајуће техничке, организационе и кадровске мере** како би обезбедила да се обрада врши у складу са ЗЗПЛ и била у могућности да то предочи, узимајући у обзир природу, обим, околности и сврху обраде, као и вероватноћу наступања ризика и ниво ризика за права и слободе физичких лица.

Предузимање мера заштите и безбедности података

Узимајући у обзир ниво технолошких достигнућа и трошкове њихове примене, природу, обим, околности и сврху обраде, као и вероватноћу наступања ризика и ниво

ризика за права и слободу физичких лица који произилазе из обраде, установа је приликом одређивања начина обраде, као и у току обраде, дужна да:

- a. **примени одговарајуће техничке, организационе и кадровске мере**, које имају за циљ обезбеђивање делотворне примене начела заштите података о личности;
- b. **обезбеди примену неопходних механизма заштите у току обраде**, како би се испунили услови за обраду прописани овим законом и заштитила права и слободу лица на која се подаци односе.

Установа је дужна да сталном применом одговарајућих техничких, организационих и кадровских мера обезбеди да се увек обрађују **само они подаци о личности који су неопходни за остваривање сваке појединачне сврхе обраде**. Та се обавеза примењује у односу на број прикупљених података, обим њихове обраде, рок њиховог похрањивања и њихову доступност.

Вођење евиденција радњи обраде

Установа као руковалац подацима о личности дужна је **да води евиденције о радњама обраде** за које је одговорна, а које садрже информације о:

- имену и контакт подацима руковаоца и лица за заштиту података о личности;
- сврси обраде података о личности;
- врсти лица на које се подаци односе и врсти података о личности;
- врсти прималаца којима су подаци о личности откривени или ће бити откривени, укључујући и примаоце у другим државама или међународним организацијама;
- преносу података о личности у друге државе или међународне организације, укључујући и назив друге државе или међународне организације, као и документе о примени мера заштите ако се подаци преносе;
- року после чијег истека се бришу одређене врсте података о личности, ако је такав рок одређен;
- општем опису предузетих мера заштите података о личности, ако је то могуће.

Евиденције радњи обраде воде се **у писменом облику, што обухвата и електронски облик и чувају се трајно**.

Обавештавање Повереника о повреди података о личности

Установа је дужна да **о повреди података о личности** која може да произведе ризик по права и слободу физичких лица **обавести Повереника без непотребног одлагања, или, ако је то могуће, у року од 72 часа од сазнања за повреду**. Уколико не поступи у року од 72 часа од сазнања за повреду, дужан је да образложи разлоге због којих није поступио у том року.

Установа је дужна да **документује сваку повреду** података о личности, укључујући и чињенице о повреди, њеним последицама и предузетим мерама за њихово отклањање.

Повереник прописује образац обавештења и ближе уређује начин обавештавања.

Обавештавање лица о повреди података о личности

Ако повреда података о личности може да произведе висок ризик по права и слободу физичких лица, установа је дужна да без непотребног одлагања **о повреди обавести лице на које се подаци односе**. У изузетним случајевима, предвиђеним чланом 53. ЗЗПЛ установа је ослобођена обавезе обавештавања лица о повреди податка о личности. Наиме, установа као руковалац није дужна да обавести лице на које се подаци односе о повреди података о личности, ако:

- је предузела одговарајуће техничке, организационе и кадровске мере заштите у односу на податке о личности чија је безбедност повређена, а посебно ако је криптозаштитом или другим мерама онемогућио разумљивост података свим лицима која нису овлашћена за приступ овим подацима;
- је накнадно предузела мере којима је обезбедио да повреда података о личности са високим ризиком за права и слободу лица на које се подаци односе више не може да произведе последице за то лице;
- би обавештавање лица на које се подаци односе представљало несразмеран утрошак времена и средстава. У том случају, руковалац је дужан да путем јавног обавештавања или на други делотворан начин обезбеди пружање обавештења лицу на које се подаци односе.

Одређивање лица за заштиту података о личности

Установа је дужна **да одреди лице за заштиту података о личности**. Лице за заштиту података о личности одређује се на основу његових стручних квалификација, а нарочито стручног знања и искуства у области заштите података о личности.

Такође, установа је дужна да **објави контакт податке лица за заштиту података о личности и достави их Поверенику**.

Напомињемо да смо у оквиру материјала дали и модел Одлуке о одређивању лица за заштиту података о личности, који можете да користите ради извршења ове обавезе.

Процена утицаја на заштиту података о личности

С обзиром да је вероватно да ће нека врста обраде, посебно употребом нових технологија и узимајући у обзир природу, обим, околности и сврху обраде, проузроковати висок ризик за права и слободу физичких лица, руковалац подацима о личности је дужан да пре него што започне са обрадом изврши процену утицаја предвиђених радњи обраде на заштиту података о личности.

Повереник је **Одлуком о листи врста радњи обраде података о личности за које се мора извршити процена утицаја на заштиту података о личности и тражити мишљење повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности**⁷ сачинио листу врста радњи обраде за које се мора извршити процена утицаја. С обзиром на садржину предметне Одлуке, те врсту података о личности коју установа прикупља за потребе вођења евиденција и уписа у регистре ЈИСП-а, сматрамо да је

⁷ Одлука о листи врста радњи обраде података о личности за које се мора извршити процена утицаја на заштиту података о личности и тражити мишљење повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности ("Сл. гласник РС" бр. 45/2019)

потребно да установа пре почетка обраде података о личности изврши процену утицаја обраде на заштиту података о личности.

Приликом процене утицаја **установа као руковалац је дужна да затражи мишљење лица за заштиту података о личности**, ако је оно одређено.

Процена утицаја најмање мора да садржи:

- свеобухватан опис предвиђених радњи обраде и сврху обраде;
- процену неопходности и сразмерности вршења радњи обраде у односу на сврхе обраде;
- процену ризика за права и слободе лица на које се подаци односе;
- опис мера које се намеравају предузети у односу на постојање ризика, укључујући механизме заштите, као и техничке, организационе и кадровске мере у циљу заштите податка о личности и обезбеђивања доказа о поштовању одредби овог закона, узимајући у обзир права и легитимне интересе лица на које се подаци односе и других лица.

Уколико процена утицаја на заштиту података о личности указује да ће намераване радње обраде произвести висок ризик за заштиту података о личности уколико се не предузму мере за умањење ризика, установа као руковалац је дужна да затражи мишљење Повереника пре започињања радње обраде.

3. Рокови чувања података о личности

Подаци о личности из евиденција које установа води у складу са ЗОСОВ чувају се само у року који је неопходан за остваривање сврхе обраде, а у складу са одредбом члана 5. став 1 тачка 5) ЗЗПЛ. То значи да установа сама одређује када је сврха обраде испуњена, односно када јој предметни подаци о личности више нису потребни.

Подаци из регистра који се налазе у оквиру ЈИСП-а чувају се у следећим роковима:

- 1) подаци из регистра о установама чувају се трајно;
- 2) подаци из регистра деце, ученика и одраслих чувају се трајно, осим података о социјалном, здравственом и функционалном статусу детета, ученика и одраслог који се чувају пет година од престанка статуса;
- 3) подаци из регистра о запосленима чувају се трајно.

ЗАКЉУЧАК

- У складу са одредбама ЗОСОВ, установе су дужне да воде следеће евиденције:
 - деци, ученицима и одраслима обухваћеним формалним образовањем;
 - родитељима, односно другим законским заступницима;
 - запосленима.
- Предметне евиденције установе ће моћи да воде у електронском облику у оквиру ЈИСП-а или на прописаном обрасцу. Последњим изменама ЗОСОВа дат је рок министру просвете, науке и технолошког развоја рок од годину

дана од дана ступања на снагу последњих измена ово закона да донесе подзаконске акте неопходне за спровођење закона, те стога у наредном периоду можемо очекивати доношење правилника који ће детаљније уредити процедуру електронског вођења ових евиденција.

- У случају да установе ипак не буду водиле предметне евиденције у електронском облику у оквиру ЈИСП-а, биће дужне да податке из предметних евиденција уносе и ажурирају и у свим регистрима ЈИСП-а, односно у регистрима: установа; деце, ученика и одраслих; и запослених у установама.
- Како би испунила све претходно наведене обавезе предвиђене ЗОСОВ-ом, установа мора обрађивати податке о личности физичких лица, те се самим тим у смислу одредба ЗЗПЛ сматра руковоцем подацима о личности, те се на њу примењују и односе сва права и обавезе прописане ЗЗПЛ као посебног закона којим је уређена заштита података о личности. Установа је стога дужна да приликом прикупљања података о личности упозна лица на која се подаци односе са свим њиховим правима у складу са ЗЗПЛ, да лицима омогући остваривање свих права гарантованих овим законом, те да се придржава и испуни све обавезе прописане ЗЗПЛ, а као што су обавезе именовања лица за заштиту података о личности, вођење евиденција радњи обраде, вршење процене утицаја на заштиту података о личности, предузимање мера заштите података, итд.
- У случају непоштовања обавеза приписаних ЗЗПЛ предвиђене су прекршајне санкције у новчаном износу до 2 милиона динара, као и новчана казна за одговорно лице у распону од 5-150 хиљада динара.
- На крају напомињемо и то да се све евиденције података о личности чије је вођење законска обавеза установе такође воде по истом принципу, као што је претходно објашњено, уз примену и поштовање свих одредба ЗЗПЛ. Најчешћи пример оваквих евиденција су евиденције у области рада.

Лазар Милошевић